

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DEL CONGOST DE MONT-REBEI AL GOLF DE ROSES

21b^a Etapa : OIX - TALAIXÀ - SANT ANIOL D'AGUJA - SADERNES

19 d'abril de 1998

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	6.30	h
Castellfollit de la Roca. Esmorzar.	8.45	h
Sortida cap a Oix.	9.15	h
Oix. Inici de l'etapa.	9.45	h
Coll del Puig. Reagrupament.	10.45	h
	11.00	h
Talaixà. Reagrupament.	12.25	h
	12.45	h
Sant Aniol d'Aguja. Dinar.	14	h
	15.30	h
Presa. Reagrupament.	16.15	h
	16.30	h
Sadernes. Reagrupament.	17.30	h
	17.45	h
Autocars. Sortida cap a Vilanova.	18.00	h
Vilanova i la Geltrú.	20.30	h

Notes.-

- ** Esmorzarem a Castellfollit, al bar de la cruïlla de la carretera d'Oix.
- ** Dinarem a Sant Aniol. Cal portar-se el menjar; no hi ha cap tipus de serveis.
- ** A Sadernes hi ha un bar.
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DEL CONGOST DE MONT-REBEI AL GOLF DE ROSES

21b^a Etapa : OIX - TALAIXÀ - SANT ANIOL D'AGUJA - SADERNES

19 d'abril de 1998

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

En el llibre "*Excursions per l'Alta Garrotxa. Oix*" de Joaquim Agustí, hi ha la descripció d'alguns dels trams del nostre recorregut. A continuació en fem la seva transcripció literal.

Oix - Pas del Pi

Sortirem d'Oix seguint la carretera de Beget. Creuarem un rierol i deixarem enrere les darreres edificacions del nucli urbà. A la nostra dreta s'estenen les planes de conreu, mentre a l'esquerra, enlairats, veurem el Castell i unes granges. Una altra carretera ens acosta a l'interessant pont medieval. Ferran, el Puig de Bassegoda i Santa Bàrbara formen el teló de fons d'aquestes primeres passes, quan encara caminem per una vall planera i oberta.

Arribarem a una bifurcació. La carretera de Beget comença a pujar en llargues ziga-zagues. Nosaltres seguirem la de la dreta, que després de dibuixar dos revolts molt oberts, deixant unes granges a l'esquerra, porta a can Pei. En aquest punt la vall s'estreny. A l'altra riba veurem una bonica masia, el Pla d'en Pei. Passarem al peu d'unes interessants balmes i baixarem a travessar per primer cop la riera, a gual. Dos-cents metres més enllà ho farem per segona vegada, tornant al marge esquerra. Creuarem el torrent de font Negra, nascut sota Bestracà, i pujarem al pla de les Guillasses. Un camí carreter mig aperduat s'enfila a Romagueres. Nosaltres baixarem a travessar per tercera vegada la riera, ara per un passallís.

La carretera segueix per l'obaga, enlairada uns metres per sobre de la gorja d'en Xicot. Unes basses, quasi permanents, ens recorden l'existència de la font de Leixiu. Poc més endavant baixarem a creuar per quarta i darrera vegada la riera d'Oix. Aquesta vegada ho farem pel pont Trencat o de cal Xicot, aixecat en l'indret conegut com Pas del Pi. És un obra de tres arcs, relativament moderna i feta en part amb rajols. La riera habitualment és eixuta, però les seves crescudes són molt violentes.

Talaixà - Pas del Pi (Sentit invers al nostre)

En el punt més baix del coll, al costat de les ruïnes de la Cànova, agafarem el camí que puja a Ormoier, senyalitzat amb les marques blanques i vermelles del GR-11. El seguirem poc més de dos-cents metres, i a la punta d'un pronunciat revolt agafarem un altre camí a l'esquerra. Podeu endevinar que baixarem pel bac del Vaquer, gaudint d'una interessant alternativa al recorregut clàssic.

El camí baixa decididament, en curtes reblincoles, per la ufanosa obaga, deixant sempre a la dreta el sorollós curs del torrent. A la punta d'un revolt deixarem un altre corriol a l'esquerra, i poques passes més endavant confluirem amb l'ample camí que ve del Vaquer, que tot just acaba de creuar el torrent per sota d'una petita tosca. El seguirem cap a l'esquerra.

La carretera del Bac del Vaquer, com és anomenat el camí que hem escollit, és força ampla i ben traçada, però està molt xorrancada. Al llarg del seu trajecte deixarem alguns corriols que permetien accedir a diferents punts de l'obaga, tots força embardissats. L'atapeïda boscúria ens impedeix contemplar la retallada cresta de Ferran, que corona aquests paratges. Passarem per una font, que forma una petita tosca i un mulladiu, dibuixarem uns revolts més pendents i trobarem una cruïlla. El camí de la dreta conflueix amb el del Grau d'Escales al voltant del molí del Vilar. Nosaltres anirem pel de l'esquerra, que ens acostarà al Grau Petit.

Una curta pujada, ja pel camí del Grau d'Escales, ens separa del Grau Petit, aeri mirador sobre l'engorjat de la riera de Beget en el seu punt més estret. Segueix un breu descens, deixant a l'esquerra una clapissa i el començament de l'aèria cresta de Ferran. Aviat el camí torna cap amunt, ample, enllosat i construït sobre parets amb barana de pedra. Som al Grau d'Escales, també dit Grau Vell, ja que precedí en el temps a la carretera d'Ormoier, que corre per l'altra banda i sempre a una cota inferior. Per sota nostre, hi ha més de cinquanta metres de paret vertical, per on foren estimbats els voluntaris lliberals de la Poble de Lillet, presoners en la primera guerra carlina, i també els trabucaires de la pel·lícula *La punyalada*.

El camí torna a baixar suaument fins a una placeta, en un caire pelat sobre un colze de la riera i continua cap al collet del Puig i el santuari d'Escales. Si la riera és eixuta el podem deixar poc més enllà de la placeta, per agafar-ne un altre que davalla en curtes ziga-zagues i porta al pedregós llit de la riera de Beget. A l'altre marge cercarem uns prats, on trobarem un bon camí que puja per sobre l'enrunat molí d'Escales. Seguirem un caire, deixarem a l'esquerra un antic forn de calç i arribarem a la cruïlla del corriol de la palanca d'Agafa l'Ase. Nosaltres continuarem pel camí principal cap a can Mel i el pont Trencat o de cal Xicot.

Talaixà - Sant Aniol d'Aguja

Un gran camí baixa del coll de Talaixà cap al pont de Valentí i Sadernes, faldejant per sota de l'imponent cim de Ferran. Nosaltres escollirem un altre camí, que davalla suaument per les feixes de sota les cases, deixant corriols a dreta i esquerra. Travessarem dos clots poc pronunciats separats per unes terralleres, i se'ns ajuntarà per la dreta el camí que ve de la font. A continuació superarem un cairat per un magnífic escaler, ample i molt ben empedrat, i arribarem a la Quera.

Grandiosa pairalia, amb capella pròpia i dos xiprers a la seva vora, la Quera fou abandonada fa vint anys i ha patit un accelerat procés de ruïna que l'ha reduït a un munt d'enderrocs. Aviat només quedarà un passat carregat de llegendes, com la de l'existència d'un passadís subterrani que la comunicava amb la Torre, la de la suposada presó i la de la construcció del pont d'Oix pel baró de la Quera.

Des del munt de pedres en què s'ha convertit l'antiga entrada, anirem a passar per sota d'un arc que comunicava amb la cabanya i pujarem a trobar un camí carreter que seguirem cap a la dreta, encetant un descens suau i uniforme. Més enllà de les abandonades feixes, convertides en pastures, deixarem a l'esquerra el camí de coll Joell, i després d'un caire rocallós, també a l'esquerra, el corriol que puja a la lleixa Closa, coneguda per les seves balmes i coves. Poc més endavant deixarem a la dreta un viarany que baixa a la Muntada, i superarem un caire a peu de cingle per un escaler sostingut per una arcada. Deixarem a la dreta un camí que va a la Muntada, més fressat que l'anterior, i arribarem al Malpàs de la Quera, espectacular pas obert en una encinglada aresta, més conegut com el Salt de la Núvia on veurem una terma entre les finques de la Quera i de can Barrufa, gravada a la penya. Bonic punt de vista sobre els cingles de Freixenet, Sant Feliu de Riu, el Gomarell, la Muntada i Ferran, amb la serra de Sant Julià del Mont que tanca l'horitzó a migdia.

El camí dibuixa un angle recte i passa per un segon caire, igualment encinglat i espectacular. Més enllà travessa dues tarteres que cauen sobre la riera de Sant Aniol, la primera a peu pla i la segona en franca baixada. El camí torna a pujar per sota d'un cingle, i arriba a una espectacular balconada entre dos penya-segats, amb bones vistes sobre la gorja del Prat. Poc més endavant assolirem el portell de la Guilla, magnífic mirador sobre la vall de Sant Aniol, amb el puig sa Noguera, la impressionant racona-

da del Brull, el puig de les Canals, la serra de Banyadors i el Martanyà.

Des d'una ben traçada ziga-zaga deixarem a la dreta la font de Can Cots, eixuta. A continuació passarem per les embardissades feixes d'aquesta ruïnosa masia, i anirem a un serradet, on travessarem el corriol que puja del Prat a can Barrufa. Baixarem en curtes ziga-zagues per aquest serradet i anirem a parar a un camí carreter. El seguirem cap a l'esquerra, però poques passes més endavant tornarem al camí estret, que continua baixant cap a les ruïnes de cal Sastre. Travessarem el torrent del Clot de Can Barrufa i arribarem a Sant Aniol passant per darrere la font.

Horari		
Parcial	Total	
0.00	0.00	Oix.
0.10	0.10	Bifurcació. La branca de l'esquerra puja cap a Beget; anem per la dreta.
0.20	0.30	Passallís. A l'esquerra el gorg d'En Xicot.
0.10	0.40	Pont Trencat i bifurcació. La branca de l'esquerra puja cap a Sant Miquel d'Ormoier; hem d'anar pel senderol que baixa per la dreta en direcció al santuari de les Escales.
0.07	0.47	Creuem un pla i travessem la riera de Beget.
0.13	1.00	Collet del Puig i bifurcació. Cap a la dreta es baixa vers el santuari de es Escales; anem per l'esquerra.
0.11	1.11	Grau d'Escales o Salt dels Lliberals.
		Pugem per la part obaga de la vall. Trobarem algunes bifurcacions; cal agafar les branques de la dreta.
1.09	2.20	Mirador sobre la vall. Més enllà enllacem amb el GR-11.
0.05	2.25	Coll de Talaixà.
0.15	2.40	La Quera.
0.20	3.00	Salt de la Núvia.
0.18	3.18	Pas de la Guilla.
0.17	3.35	Cal Sastre.
0.03	3.38	Sant Aniol d'Aguja.
0.17	3.55	Cruïlla. El GR-11 va cap a l'esquerra; seguim per la dreta, riera avall.
0.30	4.25	Presa.
0.30	4.55	Pont Valentí.
0.30	5.25	Santa Cecília de Sadernes.
0.10	5.35	Autocars.

OIX

Oix és un poble d'uns 130 habitants, situat en una vall comunicada per sinuoses carreteres amb Castellfollit de la Roca i Beget. Les cases del poble es disposen bàsicament al llarg d'un carrer i al voltant d'una plaça, enfilant-se pel solell de la muntanya. Curtes travessies completen una estructura urbanística ben senzilla i que no ha sofert grans canvis en molts decennis. Les planes de conreu ocupen l'extens fons de la vall i una vegetació més aviat pobra cobreix les vessants. La riera, nascuda a la vall del Bac i que és un dels orígens del riu Llierca, té un cabal més aviat migrat i no forma grans gorges a la rodalia del poble.

El seu antic terme municipal, agregat l'any 1972 al de Montagut, té una extensió de 55.58 km², i comprèn llocs tan allunyats com el Comanegra, fronterer amb l'Estat francès, Sant Aniol d'Aguja i el bell cim del Puig de Bassegoda. Paradoxalment, llocs situats a la mateixa vall, com són Bestracà i Pineda, pertanyen a d'altres termes.

Un dels principals monuments d'Oix és l'església parroquial, dedicada a Sant Llorenç, edifici d'estil romànic del segle XII, d'una sola nau amb absis semicircular, volta apuntada i porta d'entrada a migdia. Unes obres de defensa li donen personalitat. Conserva una pica baptismal romànica. Altres construccions remarcables són el pont medieval, aigües avall del poble, que actualment no serveix cap camí però que conserva la llegenda de la seva construcció pel baró de la Quera, i el Castell, imponent casa forta de finals del segle XV, hereu del de Bestracà.

TALAIXÀ

Talaixà és un poblet pertanyent a l'antic terme d'Oix, estratègicament emplaçat en una collada a cavall entre les valls d'Ormoier i de Sant Aniol. L'any 1918, Cèsar-August Torras censà 131 habitants a les 33 cases de Talaixà, que aleshores tenia parròquia pròpia, escola, rectoria i hostel a la Cànova; també hi havia caserna de carrabiners, els quals maldaven, amb no gaire encert, per evitar les transaccions comercials i legals amb les veïnes terres del Vallespir. Actualment només hi viu una persona.

La casa construïda en el punt més baix del coll, a 749 metres d'altitud, és l'hostal de la Cànova, que funcionà fins abans de la Guerra Civil i que fou desmantellada per les forces marroquines de guarnició. Unes passes més enllà s'aixeca la Casilla, antiga estada dels carrabiners, i en el mateix edifici, però en unes altres dependències, cal Ferrer. Aquestes dues cases són ocupades per qui actualment és l'únic habitant de Talaixà, que n'ha reconstruït una part. Una de les cases és propietat del Centre Excursionista d'Olot. Poc més endavant hi ha les restes d'un padró.

L'edifici més característic del poble és l'església de Sant Martí, lleugerament enlairada sobre la resta i visible des de lluny. Documentada l'any 872 com a cel·la del monestir de Sant Aniol, l'espaiosa construcció que ha arribat fins als nostres dies és obra dels segles XVII o XVIII. Conserva una pica baptismal d'immersió cilíndrico-troncocònica, romànica dels segles XI o XII. L'estat actual de l'església és llastimós, caiguda part de la torre del campanar i mig enfonsada la volta. Resten dempeus l'absis i les capelles laterals, que permeten d'endevinar com era abans d'esdevenir una ruïna. La rectoria, annexa a l'església, es troba també en molt mal estat. Nombrosos xiprers adornen l'entorn del temple i el cementiri.

La Masó fou la darrera casa habitada de Talaixà. Quan va ser abandonada, l'any 1983, el poble restà buit fins a la reocupació de la Casilla. Apuntalada molts anys enrere, s'enfonsà en poc temps. Una darrera casa, dita cal Paleta o cal Mestre, és igualment una ruïna.

LA QUERA I EL SALT DE LA NÚVIA

El camí que agosaradament baixa a la vall de Sant Aniol mena, no gaire lluny de Talaixà, a la masia de la Quera, primer, i al salt de la Núvia, un poc més enllà. La Quera, emplaçada damunt uns grans penyals i actualment enrunada, havia estat una masia fortificada, amb corts subterrànies i capella annexa amb absis de tambor i petita espadanya.

El salt de la Núvia recorda, segons la tradició, la tragèdia d'una donzella maridada a contracor que es llevà la vida llançant-se a l'abisme. Sembla que, per aquests verals, fou usual d'estimbar-se per les cingleres, i, així, hom troba el salt del Capellà, el salt del Vicari i el salt del Burro, el darrer dels quals fou l'únic que conservà la vida, car anà a caure a un replanet herbat, on pogué pasturar l'herba que hi creixia.

SANT ANIOL D'AGUJA O D'UJA

La vall de Sant Aniol baixa en direcció nord-sud dels cims més alts de la línia divisòria amb el Vallespir, encaixada entre les serres encinglerades de Talaixà i del puig de Ferran, a ponent, i de Martanyà i de Gitarriu, a llevant, formant espectaculars salts i engorjats, com el salt del Brull o el de la Núvia.

A la capçalera de la vall, en una afrau, hi ha les restes de l'antic monestir benedictí de Sant Aniol d'Aguja o d'Uja. El topònim Aguja sembla derivar de l'ètim llatí *aquagium*, que significa canal estret d'aigua entre cingles. Segons la tradició, aquest cenobi fou fundat vers l'any 859 per l'abat Racimir, superior del monestir de Santa Maria d'Arles al Vallespir, quan juntament amb d'altres monjos va haver de fugir després d'un atac dels normands. Les primeres notícies documentals del lloc són de l'any 872: un diploma del rei franc Carles II, el Calb, confirma a l'abat Racimir una concessió de terres. L'any 922 ja era possessió de Sant Llorenç del Mont, un altre monestir de l'alta Garrotxa.

L'església de Sant Aniol d'Aguja és un edifici romànic del segle XI, d'una sola nau coberta amb volta de canó i absis semicircular decorat amb arcuacions llombardes. Una ampliació moderna, amb coberta de fusta, es va enfonsar amb les flames de 1936. La façana actual, que ocupa el lloc de la primitiva, fou construïda després de l'any 1949 pels soldats que guarnien la frontera. Al subsòl existeix una capella excavada a la roca calcària, anomenada cova de l'Abat. A l'aigua dels seus degotalls li eren atribuïdes qualitats curatives per als mals de la vista, i el sant és també advocat contra la pesta i en temps eixut.

El temple fou restaurat pel Centre Excursionista de Banyoles, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Girona. El 1957 l'antiga rectoria fou convertida en refugi i fou una excel·lent base d'excursions fins al seu tancament, el gener de 1981; actualment és esfondrat i només la part lliure, força bruta i fumada, ofereix aixopluc. La veïna Casa de l'Obra, antic hostel, és igualment enrunada.

Aigües amunt de la riera, més enllà de la gorja Fosca, hi ha l'elegant salt del Brull, que amb els seus dos trams arriba als vint-i-nou metres d'alçària.

L'APLEC DELS FRANCESOS

L'Aplec de Sant Aniol és un dels més tradicionals de la comarca. Se celebrava el dilluns de Cinquagesma fins que les recents modificacions del calendari de festes forçaren el seu trasllat al diumenge de Pentecosta. El nom popular que rep aquest aplec, aplec dels Francesos, ve del pelegrinatge que hi fan els veïns de Sant Llorenç de Cerdans i d'altres pobles de l'altra banda de la ratlla de França, tot

seguint el camí de l'Hostal de la Muga, on solien sojornar. Aquest pelegrinatge ja és documentat el 1733 però indubtablement és molt més antic.

L'aplec, que encara conserva vigència i actualitat, assolí força esplendor al segle XIX, tal com ho relata Marià Vayreda a *La punyalada*:

"Com de consuetud, [els francesos] venien en processó, seguint la creu parroquial de Sant Llorenç i les banderes gremials de dit poble i de la Muga (...) Passaren després les banderes, una blanca i una altra vermella (...) Després passà majestuosament el rector de Sant Llorenç (...) Seguiren pabordes i prohoms de les parròquies per son ordre (...) Els homes, davant, vestien de fosc, i de brusa negra els més, i les dones també fosques i buelles, llevat de llurs còfies blanques que semblaven un vol de papallones (...) [També hi pujava d'altra gent] eren pastors, artigaires, carboners, contrabanders, francesos de la Menera, Sant Llorenç i la Muga, culleraires de Tortellà, parcers d'Oix i Beget, i terralloners de les masies i llogarrets de cinc hores a la rodona, gent, bona part d'ella, quasi tot l'any fora de la llei per un o altre concepte (...) Acabat l'ofici, i després de cantats pels francesos els goigs del sant patró (...) tota la gent s'anà aplegant cap al planell del molí, on en un santiamén s'instal·laren (...) les parades de jocs i de foteses comestibles (...) i començaren, com qui no hi toca, a fer gemegar una gralla i un violí (...) [perquè] de l'aplec sense ballades ne deien engany de mitges."

SADERNES

A la vall del Llierca, al sector nord-occidental del terme municipal de Sales de Llierca, enlairada en un turó damunt de la riba esquerra del riu, en un bellíssim paisatge dominat per les impressionants cingleres de Gitarriu, s'alça l'església de Santa Cecília de Sadernes, notable edifici romànic del segle XII, modificada, d'una nau amb absis semicircular i el campanar d'espadanya convertir en torre fortificada. En procedeix una talla policromada de la Mare de Déu que actualment es conserva al Museu Diocesà de Girona.

El lloc és esmentat el 977 en la donació que el comte-bisbe Miró féu a Sant Pere de Besalú i en el mall celebrat el 1004 al castell de Besalú, el bisbe de Girona Ot reclamà a Bernat Tallaferro aquesta església amb les de Tortellà, Argelaguer i Talaixà.

Prop de l'església hi ha la rectoria i dos masos, can Vella i can Galceran, la masia més important de la parròquia, on s'estatjaren en la Tercera Guerra Carlina Alfons de Borbó i Maria de les Neus de Bragança. Part d'aquest casal és ocupat avui per un hostal.

BIBLIOGRAFIA

- ## Excursions per l'Alta Garrotxa. Oix.
Joaquim Agustí i Bassols.
Fotografies Josep Mª Melció
Guies dels Llibres de Batet, VIII.
Carme Simon, editora. Olot (1997)
- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 3. El Gironès, la Selva i la Garrotxa.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1ª Edició, 1981).
- ## La Garrotxa.
Guia cartogràfica.
Editorial Alpina. Granollers. (1985).
Cartografia escala 1:40.000

Agusti Poch
Abril de 1998

